

Vuorineuvoksetar Ruth Serlachius vähävaraisten äitien ja lasten hyväntekijä

Vuorineuvoksetar Ruth Serlachius oli koko ikänsä eri hengellisyyden muodoista kiinnostunut etsijä ja kokeilija. Hänen aloitteestaan perustettiin hyväntekeväisyysyhdistys Säde, joka toimi vähävaraisten mänttäläisten äitien ja lasten hyväksi 1970-luvulle asti. 1930-luvulla Ruth ryhtyi suomentamaan yhdessä ystävänsä Gerda Rytin ja kirjailija Helmi Krohnin kanssa spiritualistista kirjallisuutta.

Teksti: Maarit Heinonen, kuvat: Gösta Serlachiuksen taidesäätiö Mänttä, Serlachius-museot, Kuva-arkisto.

Ruthin (1882–1963) isä oli suomalaisen maatalouden kehittämisessä ansioitunut Orisbergin kartanon omistaja, maanviljelysneuvos **Adolf Edvard Björkenheim** (1856–1934) ja äiti **Ingrid Malvina von Rancken** (1859–1948). Vanhemmat olivat vapaakirkkollisia ja raittiusihmisiä. Edvard piti hartaus- ja raittiuskokouksia Pohjanmaalla ja Etelä-Suomessa ja oli yksi *Vapaan Lähetyksen* merkittävimpiä saarnaajia toiminnan alkuvaiheissa 1870- ja 1880-lu-

vuilla. Isossakyrössä sijaitsevan Orisbergin kartanon alueella toimii nykyään *Kansan Raamattuseuran* kesäkeskus.

Isänsä jalanjälkiä seurannut Ruth suoritti Helsingin yliopistossa filosofian kandidaatin tutkinnon. Ruth toimi valmistuttuaan *Valtion maanviljelystaloudellisessa koelaitoksessa* assistenttina ja toimitussihterinä maatalousalan *Agros*-lehdessä, jota kustansi 1900-luvun alkuvuosikymmenten Suomen suurin maataloustarvikkeiden ja -koneiden tukkukauppa *Agros Osakeyhtiö*.

Ruth meni vuonna 1919 naimisiin Mäntän tehtaiden omistajan **Gösta Serlachi-**

uksen kanssa. Molemmat olivat eronneet. Ruthilla oli takanaan 24-vuotiaana solmittu alle vuoden kestänyt avioliitto Kauttuan paperitehtaan johtajan kemian tohtori **Karl Bertel Ahlströmin** kanssa ja Göstalla liki kahdenkymmenen vuoden liitto Mäntän tehtaan omistajan tyttären, serkkunsa **Sigrid Serlachiuksen** kanssa. Ruth sai Karlin kanssa pojan, **Hans Erik Gunnarin** (1904–1960; josta tuli myöhemmin Ahlström-konsernin pääjohtaja) ja tyttären **Ruth Aune Gunvor Ahlströmin** (1907–1919). Liitosta Göstan kanssa ei syntynyt lapsia.

Hyväntekeväisyysyhdistys Säde

Tyttärensä nuorella iällä, 11-vuotiaana, menettäneen Ruthin kiinnostus vähäosaisten äitien ja lasten auttamiseen näyttää pohjaavaan henkilökohtaiseen kokemukseen. Tuore vuorineuvoksetar kutsui luokseen Serlachius-yhtiön palveluksessa olevien korkeimpien johtajien ja virkailijoiden rouvia keskustelemaan hyväntekeväisyysyhdistyksen perustamisesta. *Säde*-yhdistys perustettiin vuonna 1920 ja Ruth toimi sen puheenjohtajana vuoteen 1948 asti. Yhdistyksen tehtäväksi tuli vähävaraisten mänttäläisten auttaminen, lastensuojelutyö sekä muu sosiaalinen toiminta naisten ja lasten keskuudessa.

Säde järjesti talouskursseja, joissa opetettiin kodin- ja lastenhoitoa sekä terveysoppia. Kahden vuoden kuluttua *Säde* perusti Mänttään synnytyslaitoksen, ja vuonna 1928 yhdistys ryhtyi valmistamaan vauvankoreja, joita on pidetty äitiyspakkausten edeltäjinä. Yhdistyksen jäsenyys edellytti osallistumista ja se muun muassa järjesti kaksi kertaa kuussa ompeluiltoja, joissa tehtiin käsitöitä synnytyslaitosta, lastenjuhlia ja vähävaraisia varten.

Sota-aikana yhdistys osallistui aktiivisesti avustustyöhön. Vuonna 1949 se oli mukana lasten päiväkodin perustamisessa. Vähävaraisten monilapsisten perheiden avustaminen jatkui 1950- ja 1960-luvuilla vaatejakeluna, 1960-luvun lopulla se lanseerasi puistotäti-toiminnan.

Serlachius-yhtiö rahoitti yhdistystä, mutta yhdistys hankki myös varoja ostamalla paikallisen elokuvateatterin osakkeet vuonna 1937 ja ryhtyi pyörittämään *Bio Säteeksi* nimettyä elävien kuvien keskusta. Siellä mänttäläiset näkivät 1940- ja 1950-lukujen suuret elokuvat. Nykyiseltä nimeltään *Kino Säde* on Suomen toiseksi vanhin yhtäjaksoisesti toiminut elokuvateatteri. *Säde* myi elokuvateatterinsa ja lopetti aktiivisen toimintansa 1970-luvulla. Yhdistyksen varat säätöitiin ja niitä on sittemmin käytetty lähinnä vanhusten avustamiseen.

Ruth oli yhdistyksen keskeisin henkilö ja monien kehittämishankkeiden taustalla oli hänen innostuksensa ja kutsumuksen auttamiseen.

Kristillinen spiritualismi

On ollut vaikea löytää johtolankoja siitä, kuinka Ruth ja Helmi tutustuivat. Yhteys on voinut syntyä *Lotta Svärd* -järjestön



Ruth ja Gösta Serlachius Monte Carllossa 1919.

kautta. Maailman suurimman naisten vapaaehtoisen maanpuolustusjärjestön *Lotta Svärdin* väliaikaisen keskusjohtokunnan puheenjohtaja oli **Greta (Margareta) Krohn** (os. **Hjelt**) (1891–1969). Greta Krohn oli naimisissa Helmin veljen kielitieteilijä, professori **Kaarle Leopoldin** (1863–1933) pojan **Väinö Julius Sakarin** (synt. 1891) kanssa. Ruth valittiin väliaikaisen keskusjohtokunnan jäseniksi ja hän työskenteli Gretan kanssa puolisen vuotta vuonna 1921 perustaen naisten maanpuolustusjärjestölle toimivaa hallintoa. Ruth jatkoi *Lotta Svärdin* ensimmäisessä varsinaisessa johtokunnassa jäsenenä ja oli aktiivinen myös myöhemmin *lotta*-liikkeessä.

Ruth ystäväystyi aviomiehensä sukuun kuuluneen **Gerda Rytin** (os. Serlachius) kanssa. Ruth kiinnostui Gerdan ja tämän puolison juristi, kansanedustaja, ministeri, Suomen Pankin pääjohtaja **Riston Rytin** (Tasavallan presidentti 1940–1944) kanssa spiritualismista. Heille näkymätön maailma oli jatkuvasti läsnä, mutta Gösta Serlachius ei ilmeisesti osallistunut aktiivisesti näihin keskusteluihin. Risto Rytin kuului vapaamuurareihin.

Ruthin elämänarvot olivat vankasti kristillisyydessä. Ruthin uskonnollisen ajattelun pohjana oli vanhempien perintönä vapaakirkollisuus, jossa tärkeää on uskon ja

kokemuksen omakohtaisuus sekä rakastava Jumala. Vuorineuvos Gösta Serlachiusuksen rakennuttaman Mäntän kirkon alttaritauluun liitettiin Ruthin toivomuksesta teksti ”Jumala on rakkaus”.

Ruth etsi myös tietoa hengellisyydestä useista lähteistä. Hän tutustui esimerkiksi pohjoisamerikkalaiseen *Kristilliseen tieteeseen* (engl. *Christian Science*), joka on **Mary Baker Eddyn** (1821–1910) 1800-luvun lopulla luoma uskonnollinen yhteisö.

Kristillisen tieteen ytimenä oli henkinen ja hengellinen parantaminen. Mary Baker Eddy katsoi, että sairaudet ovat mielen tason aiheuttamaa ja ne ovat rukouksella parannettavissa. Kristillisen tieteen pääkirkko sijaitsee Bostonissa Yhdysvalloissa ja sen jäseniä on ympäri maailman noin puoli miljoonaa. Yhteisön tunnuksena on **Matteuksen** evankeliumin jae 10:8, jossa **Jeesus** kehottaa opetuslapsiaan parannustyöhön: ”Parantakaa sairaita, herättäkää kuolleita, puhdistakaa pitalisia, ajakaa ulos riivaajia. Lahjaksi olette saaneet, lahjaksi antakaa.”

Todennäköisesti nämä parantavan kristillisyyden ajatukset johdattivat Ruthin tutustumaan toiseen pohjoisamerikkalaiseen henkisyiden ajattelijaan: lakimies, kirjailija ja kustantaja **William Walker Atkinsoniin** (1862–1932) ja tämän erittäin laajaan spirituaalistis-uskonnollis-okkultistiseen kirjalliseen tuotantoon. Atkinson toimi *Uusi ajattelu* (engl. *New Thought*) –nimisessä hengellisessä liikkeessä, jolla on yhtymäkohtia Mary Baker Eddyn näkemyksiin siitä, että sairaudet ovat mielen tason aiheuttamia. Liikkeen mukaan ajatuksella, ja nimenomaan tietynlaisella ajatuksella, on parantavaa vaikutusta. *Uusi ajattelu*–liikkeellä on noin 2,5 miljoonaa jäsentä ympäri maailman.

Atkinson oli uskomattoman tuottelias: hän kirjoitti noin sata teosta 30 vuoden aikana. Hänen kirjoistaan on otettu uusintapainoksia ja niitä on käännetty lähes sadan vuoden ajan. Atkinson kirjoitti useilla kirjailijanimillä, kuten **Theron Q. Dumont** ja **Yogi Ramacharaka**.

Hengittämisen taito

Intiassa vuonna 1799 syntynyt **Ramacharkan** etsi hyvän elämän filosofiaa ja matkusti idän kirjastoihin etsien tietoa. Vuoden 1865 aikoihin hän otti kahdeksanvuotiaan

pojan, **Baba Bharatan**, oppipojaksi. Ramacharaka lähetti oppipoikansa viemään tietämystä uuteen maailmaan, jossa Baba tapasi Atkinsonin ja he yhdessä ryhtyivät julkaisemaan Ramacharakan ajatuksia.

Ensimmäinen Ramacharakan nimellä julkaistu teos, *The Hindu-Yogi Science of Breath* (1903), oli tarkoitettu opettamaan länsimaalaiselle lukijalle ”yogien” hengittämisen taidon periaatteet sekä ”yogi-hengityksen” harjoituksia ja menetelmiä. Kirjasta tuli erittäin suosittu ja siitä otetaan yhä uusia painoksia.

Ruth suomensi lyhentäen tämän kirjan ja se ilmestyi Wsoy:n kustantamana vuonna 1935 nimellä *Hengittämisen taito*. Ruth omisti käännöksen ”Suomen nuorisolle toivoen, että meikäläisissäkin oloissa heräisi harrastus sellaisiin harjoituksiin, jotka antavat ihmishengelle valtaa sielun ja ruumiin hallitsemisessa”. Käännöksestä otettiin kolme lisäpainosta vuosina 1938, 1964 ja 1972.

Ruthin puoliso vuorineuvos Gösta Serlachius oli vakuuttunut vaimonsa hengitystekniikan tehokkuudesta ja kansanterveydellisistä ponnistuksista kirjoittaen suomennuksesta kirja-arvostelun Kuoreveden, Mäntän ja Vilppulan alueiden sanomalehteen, *KMV-lehteen*, ja ennakoiti, että jooga-oppi tulee leviämään Mäntästä muualle Suomeen. Näin siinä kävi. Ruthin suomennus oli tärkeä askel joogan rantautumisessa Suomeen.

Lähteitä:

Lottamuseo: lottamuseo.com

Lotta Svärd säätiö: lottasaatio.fi

Annika Pynnönen: *Hädän ja puutteen lieventämiseksi Serlachiususten valtakunnassa. Säde-yhdistyksen edustama arvojärjestelmä 1920–1939*. Historian pro gradu tutkielma, Tampere 2013.

Serlachius museot: serlachius.fi

Yogi Ramacharaka: *Hengittämisen taito*. Suomentanut ja lyhentänyt Ruth Serlachius. WSOY 1934. (Alkukielinen teksti: <http://www.sacred-texts.com/eso/sob/>)

Kiitos Maritta Pohlsille Ruthia koskevien henkilötietojen koonnista. Kiitos Serlachiusmuseolle valokuvista ja tarkentavista lisätiedoista.

Täydellinen joogahengitys

Hengityksen harjoittelu suuren peilin edessä on avuksi. Aseta kädet kevyesti vatsan päälle, jolloin voit tuntea sen liikkeitä. Hengityksen lopussa on silloin tällöin hyvä nostaa olkapäitä kevyesti, jolloin solisluut nousevat, ja ilma pääsee virtaamaan vapaasti oikean keuhkon yläosaan.

1) Seiso tai istu suorana. Hengitä sierainten kautta tasaisesti sisään ja täytä ensin keuhkojen alaosa pallean avulla, mikä aiheuttaa alaspäin painautuessaan pientä painetta vatsan elimiin ja työntää vatsaontelon etuseinämää eteenpäin. Täytä sen jälkeen keuhkojen ylempi osa työntäen rintakehän yläosaa eteenpäin ja nostaen ylöspäin kuutta tai seitsemää ylintä kylkiluuta, rintalastaa ja rintakehää.

Täytä sitten keuhkojen keskiosa työntämällä ulospäin alempia kylkiluita, rintalastaa ja rintakehää. Täytä edelleen keuhkojen yläosa paisuttamalla rintakehän yläosaa, niin että ylemmät kuusi tai seitsemän kylkiluuparia nousevat. Vedä lopuksi vatsan alaosa lievästi sisään.

Vältä nykivää sisäänhengitysten sarjaa ja pyri saavuttamaan vakaa, jatkuva liike.

2) Pidätä hengitystä muutama sekunti.

3) Hengitä ulos hitaasti pitäen rintakehää tukevassa asennossa. Vedä vatsaa hieman sisään ja nosta sitä hitaasti ylöspäin samalla kun ilma virtaa keuhkoista. Kun olet hengittänyt kaiken ilman ulos, rintakehä ja vatsa rentoutuvat.

Lähde:

Hengittämisen taito

Muita suomennettuja William Walkers Atkinsonin kirjoja (kustantajana Biokustannus): *Ajatuksen voimalla parantaminen* (2000), *Jälleensyntyminen ja karman laki* (2000), *Muistin kehittäminen* (2007)